

Blog broj: 7

Aktuelna vanjska politika

Pregled primjene bonskih ovlasti visokih predstavnika u BiH

Autor: Kenan Kadić
Septembar 2021.

Program: Aktuelna vanjska politika

Aktuelna vanjska politika je platforma namijenjena mladim aktivistima VPI BH ima za izradu i objavu kratkih online članaka u različitim formatima (analiza, blog, policy brief i sl.) na aktuelne teme iz sfere vanjske politike usmjeren ka ili vođene od strane BiH. Platforma je prostor da mladi vanjskopolitički analitičari/ke kreiraju sopstveni sadržaj, razvijaju svoju ekspertizu i dobiju prostor u javnosti.

Stavovi, mišljenja i zaključci u ovom tekstu ne moraju nužno odražavati stavove Friedrich-ebert-stiftung i Vanjskopolitičke inicijative BH. Friedrich-ebert-stiftung i Vanjskopolitička inicijativa BH ne garantuju za tačnost podataka koji su izneseni u tekstu.

Više informacija na: www.fes.ba i www.vpi.ba

Impressum

Friedrich-ebert-stiftung (Fes) | ured u Bosni i Hercegovini
Kupreška 20, 71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Odgovorni: Dr. Peter Hurrelbrink
Tel.: +387 33 722 010
Fax: +387 33 613 505
e-mail: fes@fes.ba
www.fes.ba
DTP: Mahir Sijamija
Naslovnica: Korišteni dizajn ilustracije od Starline - Freepik.com
Publikaciju možete naručiti na e-mail: fes@fes.ba.
Stavovi, mišljenja i zaključci u ovoj publikaciji ne moraju nužno odražavati stavove Friedrich-ebert-stiftung. Friedrich-ebert-stiftung ne garantuje za tačnost podataka koji su izneseni u publikaciji.

Sva prava zadržana od Friedrich-Ebert-Stiftung.

U partnerstvu sa:

Vanjskopolitička inicijativa BH
CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo
327(497-15)

KADIĆ, KENAN

Aktuelna vanjska politika: "Pregled primjene bonskih ovlasti visokih predstavnika u BiH" evropskih prioriteta"
/ Kenan Kadić - Sarajevo : Friedrich-Ebert-Stiftung,
2021. - 3 str. A4 format

ISBN -----

COBISS.BH-ID -----

Pregled primjene bonskih ovlasti visokih predstavnika u BiH

Autor: Kenan Kadić

Kao konačni tumači civilnog dijela Dejtonskog mirovnog sporazuma (Aneks 10, član 5), ojačani izvršnim ovlastima donesenih nakon konferencije Vijeća za provedbu mira 1997. godine u Bonnu, visoki predstavnici u BiH su u različitoj mjeri i rezultatima, utjecali na kreiranje nove političke realnosti u BiH društvu i institucijama. Ovo se najbolje ogleda u posljedicama njihovih odluka, čiji broj, odlaskom Valentina Inzka s dužnosti, premašuje 1000 od kojih je najskorija ujedno i jedna od najvažnijih a radi se o nametnutom zakonu o zabrani negiranja genocida u BiH. Funkciju visokog predstavnika u BiH su vršili: Carl Bildt (1995-1997), Carlos Westendorp (1997-1999), Wolfgang Petritsch (1999-2002), Paddy Ashdown (2002-2006), Christian Schwarz-Schilling (2006-2007), Miroslav Lajčak (2007-2009), Valentin Inzko (2009-2021) i Christian Schmidt (2021). Zaostavština Schmidtovih prethodnika se, između ostalog, razlikuje u količini interveniranja u funkcioniranje državnih i entitetskih institucija kao i forma primjene Bonskih ovlasti.

Westendorp, prvi visoki predstavnik s bonskim ovlastima, je iste koristio kako bi nametnuo novu državnu zastavu, himnu te uspostavljanje jedinstvene valute i registarskih tablica. Ukupno je bonske ovlasti koristio 80 puta od kojih se jedna od njih odnosila i na smjenu tadašnjeg predsjednika Republike Srpske (RS), Nikolu Poplašena zbog odbijanja da imenuje Milorada Dodika za mandatara vlade RS-a. Ovo nije bio jedini put da se odluka visokog predstavnika pozitivno odnosila na sadašnjeg najvećeg kritičara ureda visokog predstavnika.

Petritscheva agenda je nastojala slijediti princip „local ownership-a“ što bi u praksi značilo potpunu odgovornost domaćih političara za budućnost države, međutim ubrzo je shvatio da je i dalje neophodna intervencija međunarodne zajednice. Od 242 puta koliko je koristio bonske ovlasti, najvažnije se odnose na uspostavu granične policije i suda BiH kao i proglašenje konstitutivnosti Srba u Federaciji BiH te Bošnjaka i Hrvata u Republici Srpskoj. Ove odluke su bile u skladu s tadašnjim nastojanjima međunarodne zajednice da ojača državne institucije BiH nakon konferencije Vijeća za implementaciju mira u Briselu, 2000. godine.

Dolazak Paddy Ashdown-a je inicirao period najvećeg interveniranja međunarodne zajednice te nametanja odluka koje su posljedično dovele do smjene 59 funkcionera iz RS-a te ukupno 462 nametnute odluke. Poznat po frazi „[Dejton je pod, a ne plafon](#)“, Ashdown je nastojao ubijediti domaće političare o nužnosti nadogradnje i izmjene Dejtonskog mirovnog sporazuma. Formiranje državnog ministarstva odbrane, obavještajno-sigurnosne agencije, ukidanje entitetskih tajnih službi zarad uspostavljanja SI-PA-e čine samo dio bogate zaostavštine Ashdown-a. Uspjeh reformi tokov njegovog četverogodišnjeg mandata je naveo međunarodnu zajednicu na ideju o ukidanju ureda visokog predstavnika o čemu je i 2006. godine postignut i načelni dogovor. Ideja je također bila da Ashdown-ov nasljednik, Christian Schwarz-Schilling nadgleda navedeni proces zatvaranja ureda visokog predstavnika međutim, ono što je uslijedilo dolaskom Schwarz-Schilling-a je značajno unazadilo ovaj proces. Razlog tome je bila skoro potpuna degradacija bonskih ovlasti, otklon od dotadašnjeg jakog interveniranja međunarodne zajednice i prepuštanje inicijative domaćim političarima koji su tada i dalje bili nedovoljno sposobni da sami postignu kompromis oko ključnih političkih pitanja. Schwarz-Schilling je nazivao Ashdown-ov pristup [kolonizatorskim](#) aludirajući time na ogroman broj nametnutih odluka svog prethodnika. Naglo smanjivanje trenda korištenja bonskih ovlasti se nastavilo i dolaskom Miroslava Lajčaka na funkciju visokog predstavnika. [Lajčak je tokom svog dvogodišnjeg mandata donio svega 30 odluka](#) čime je pokazao svoj pasivni angažman koji je posljedično dao vjetar u leđa onim političkim snagama u BiH čiji su se interesi ogledali u praktičnim nastojanjima obesmišljanja države BiH i njenih institucija. [Smijenio je direktora policije RS-a Dragomira Andana i Predraga Čeranića](#), zaposlenika OSA-e (Obavještajno-sigurnosne agencije BiH). Bitno je spomenuti da su [na sastanku u Briselu 2008. godine članovi Upravnog odbora Vijeća za implementaciju mira utvrdili uslove](#) koje bi institucije BiH morale ispuniti da bi se otpočeo proces zatvaranja ureda visokog predstavnika. Ovi uslovi su poznatiji u javnosti kao Program 5+2 (5 ciljeva + 2 uslova). Lajčakov nasljednik bio je austrijski diplomata Valentin Inzko, možda i najpopularniji visoki predstavnik u BiH dok svoju popularnost duguje dugom, pasivnom mandatu koji je nedavno okončan. Da nije nametnuo zakon o zabrani negiranja genocida u BiH, Inzkov dvanaestogodišnji mandat bismo opisali kao i mandat njegovog prethodnika, u dvije rečenice.

Međutim, [Inzkova odluka je vrlo značajna u kontekstu potvrđivanja činjenica](#), presuda međunarodnih i domaćih sudova u vezi s agresijom na BiH.

Gledajući iz današnje perspektive na gore navedene mandate visokih predstavnika, možemo jasno identifikovati promjene u pristupu međunarodne zajednice u političkom kontekstu BiH. Zajednička je bila namjera svih visokih predstavnika, u različitoj mjeri, da prebace odgovornost vođenja države u ruke domaćih političara s minimalnom intervencijom međunarodne zajednice. Međutim, saznajući da takav pristup rezultira novim pokušajima destabilizacije BiH od strane domaćih političara, visoki predstavnici su morali intervenirati kako bi spriječili blokadu državnih institucija. Vjerovalo se da nakon mandata Ashdowna, BiH prelazi u novu fazu koja bi podrazumijevala proces pristupanja Europskoj Uniji odnosno ispunjavanja uslova EU kako bi postala punopravna članica. Međutim, pasivni pristup Schwarz-Schillinga i [rastuća nezainteresovanost Sjedinjenih Američkih Država](#) za stanje u BiH je dodatno ohrabrilo one snage u BiH koje su prizivale raspad države. Uvidjele su da dodatno prisustvo međunarodne zajednice u BiH odlično legitimira njihovu redovnu tvrdnju da je BiH nemoguća država. Izjave Valentina Inzka [da ja prošlo vrijeme nametanja odluka „sa strane“](#) te da politička klima u međunarodnoj zajednici nije naklonjena rješavaju političkih problema u BiH su ojačale već postojeći pesimizam prema uredu visokog predstavnika. Taj pesimizam je u posljednjim danima Inzkovog mandata drastično smanjen kada je nametnut zakon o zabrani negiranja genocida te nam ostaje da vidimo da li je ovo najava ponovnog snažnog angažmana (a la Ashdown) međunarodne zajednice u BiH nakon čega će građani BiH konačno biti spremni da preuzmu odgovornost za budućnost države u svoje ruke.